

СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗВУКОВОЇ БУДОВИ МОВИ Й МОВЛЕННЯ

ЛАТИНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ФОНЕТИЧНОЇ ТРАНСКРИПЦІЇ ЯК ВИМОГА СЬОГОДЕННЯ

Вакуленко М. О.

*Дармиштадтський університет прикладних наук,
Дармиштадт, Німеччина
maxvakul@yahoo.com*

The paper proposes a system for converting transcriptional notations of Ukrainian sounds of the Soviet period being based on the Cyrillic alphabet into the notations of the International Phonetic Alphabet. It also outlines present-day phonetic data on the labio-backlingual approximant [w], affricates and the voiceless [h], which clarify and advance current understanding of Ukrainian phonetics.

Key words: *Ukrainian phonetics, phonetic transcription, International Phonetic Alphabet, Latinisation.*

Фонетичних досліджень української мови сьогодні дуже бракує – адже останні «канонічні» експериментальні фонетичні дані містяться у відомому підручнику Ніни Тоцької 1981 року [2]. Тому фонетична частина сучасної навчально-наукової літератури з української мови й містить переважно матеріал 50-річної давнини. Але й цей матеріал не завжди коректний.

На жаль, в українській фонетичній літературі досі застосовують віджилу радянську систему фонетичної транскрипції на базі кирилиці, що суперечить загальноприйнятій у світі практиці використання Міжнародного фонетичного алфавіту (МФА). Але на заняттях з іноземних мов українські учні та студенти все одно знайомляться з фонетичною транскрипцією на базі МФА, тому ця радянська система транскрибування видається навряд чи потрібною. Крім того, така практика перешкоджає взаєморозумінню із зарубіжними колегами й ускладнює процес викладання української мови як іноземної.

Правила переведення фонетичних знаків радянської школи в знаки МФА створено на основі результатів [3-6].

У дисертації [1] положення про фонетичну близькість англійського звука [h] та українського [x] було винесено на захист. Тож після успішного захисту воно стало мовним фактом, визнаним в українській лінгвістиці. Це дає достатні підстави для того, щоб передавати звук [h] у недавніх та нових запозиченнях з англійської мови за допомогою української «х»: *біхевіоризм*,

ноу-хау, хаб, хайп, хакер, хаскі, хелпер, хілер, хінстер, хін-хон, хіт, хол, хорор, хот-дог, Хаббл, Хаймарс, Харріс, Хелловін, Хіггс, Хірш, Хокінг тощо. Це правило не поширюється на запозичення, які давно вживаються з «Г»: Гамільтон, Гарвард, Гаррі, Генрі, Ноттінгем та інші.

Література

1. Вакуленко, М. О. (2023). Сучасна українська термінологія: методологія, кодифікація, лексикографічна практика. Рукопис. Дис. на здобуття наук. ступеня док. філол. наук: спец. 10.02.01 – українська мова. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, МОН України. Київ.
2. Тоцька, Н. І. (1981). *Сучасна українська літературна мова: Фонетика, орфоенія, графіка, орфографія*. Київ: Вища школа. Головне вид-во.
3. Czaplicki, B. & Ćavar, M. (2024). Variation in the realization of Ukrainian back fricatives as onset lenition and non-markedness reducing coda neutralization: a 3D/4D ultrasound study. *Glossa: a journal of general linguistics* 9(1), 1–34. DOI: <https://doi.org/10.16995/glossa.9795>.
4. Vakulenko, M. O. (2018). Ukrainian vowel phones in the IPA context. *Govor* 35 (2), 189-214. URL: <https://www.hfiloloskod.hr/images/HFD/Govor/Govor-2-2018-web.pdf>.
5. Vakulenko, M. O. (2019). Ukrainian Consonant Phones in the IPA Context with Special Reference to /v/ and /gh/. *Linguistica online* 22, 36-61. Published online August 22, 2019. URL: <http://www.phil.muni.cz/linguistica/art/vakulenko/vak-001.pdf>.
6. Vakulenko, M. O. (2024). Positional Variations of Ukrainian Back Vowel Formants. In *Proceedings of the 8th International Conference on Modern Research in Social Sciences (ICMRSS)*, pp. 1–12. 19-21 April 2024, Athens, Greece. Diamonds Science Publishing. DOI: [10.33422/icmrss.v1i1.301](https://doi.org/10.33422/icmrss.v1i1.301).